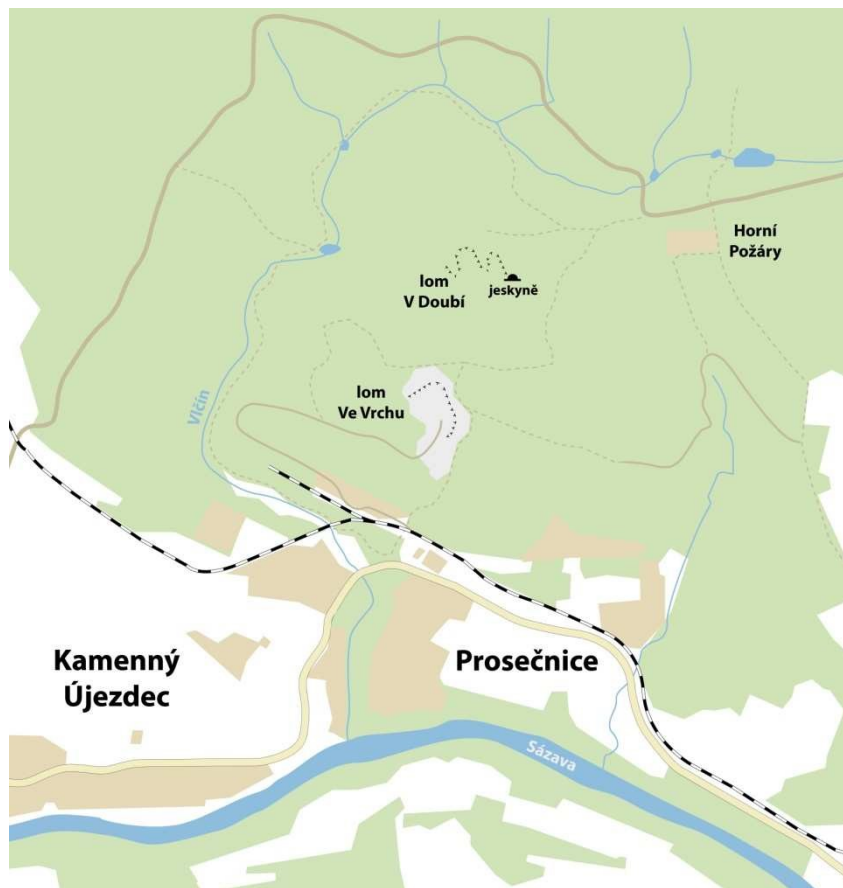

Antropogenní pseudokrasová jeskyně V Doubí

Jaroslav Kukla, Alžběta Zinková (ZO 4-03 Labské pískovce)

Během výletu do Hornopožárského lesa jsme prozkoumali a zmapovali zajímavou rozsedlinovou jeskyni, jejíž vznik se bezprostředně váže k povrchové těžbě granitoidů středočeského plutonu v této oblasti. Jeskyně se nachází ve východním cípu zaniklého lomu V Doubí, nedaleko obce Prosečnice (Křhanice) ve Středočeském kraji. Jeskyně je již delší dobu známa trempům a dobrodruhům, kteří ji příležitostně navštěvují avšak v databázi JESO zanesena nebyla a ani jinde v literatuře jsme o ní nenalezli žádnou zmínku. Návštěvníka pak překvapí nejen existence jeskyně samotné, kterou by v těchto místech absolutně nečekal, ale také její zajímavé rozměry. Na úvod je však důležité zmínit historii těžby žuly (či přesněji granodioritu) ve zdejších lomech, neboť to má zásadní vliv na vznik samotné jeskyně.

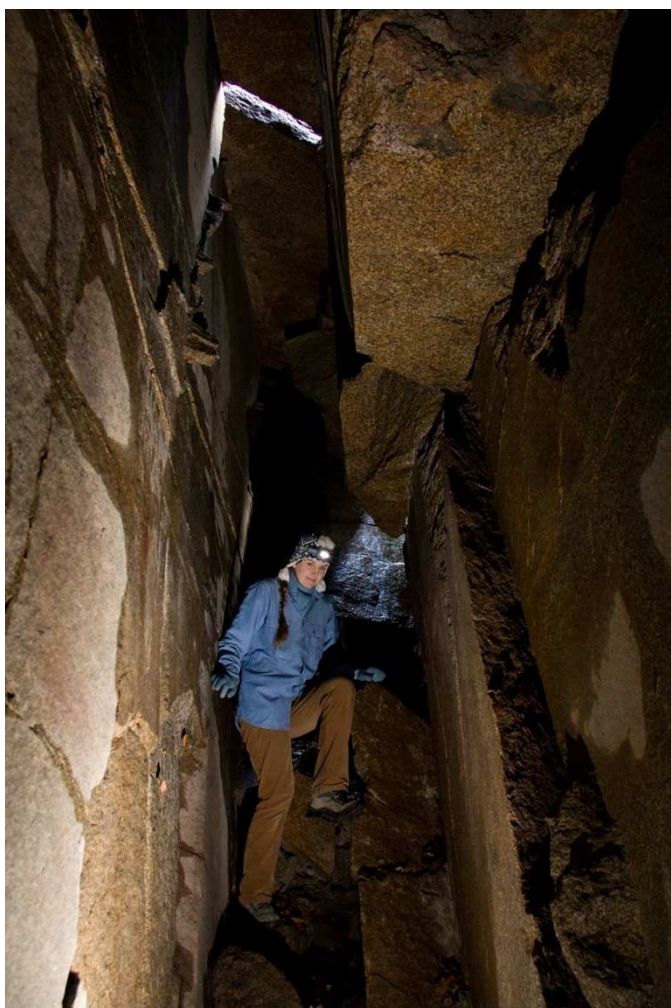

V lomu V Doubí probíhala těžba tzv. Požárské žuly již od nepaměti. Větší lomy začaly vznikat v 19. století, vrcholné období těžby pak představovala 30. a 40. léta 20. století. Těžba byla prováděna blokově. Pomocí odstřelů se štípaly velké žulové bloky z masivu, které se dále zpracovávaly. Ze zdejší velmi kvalitní žuly je vyroben např. leštěný podstavec sochy Sv. Václava na Václavském náměstí nebo pomník F. Palackého na Palackého náměstí v Praze (Toula, 1976). Zajímavé, nepřímé svědectví o lámání kamene ve zdejších lomech přináší populární černobílý film Skalní plemeno, který se v těchto lomech natáčel v roce 1942. Kromě známých hereckých tváří jako je J. Plachta a D. Medřická lze ve filmu spatřit několik autentických záběrů z odstřelů a zpracování žulových bloků. Památkou na natáčení filmu je zachovalý velký nápis „LOM BOROVIČKO“ v jednom z okrajových opuštěných lomů.

Lámala se zde prvotřídní žula avšak již ve 40. letech bylo kritizováno, že je základna lomu V Doubí příliš úzká a lomaři nevytvářejí etáže, jak bylo v takových lomech zvykem (Čepek et al. 1941). Lomové stěny proto začaly dosahovat výšky desítek metrů a těžba velkých bloků již nebyla možná. Navíc se v některých lomových stěnách objevily pukliny nebo tzv. „žabák“ jak lomaři označovali nekvalitní žulu. Těžba v lomu V Doubí zanikla v 50. letech 20. století. Později, v 70. letech, zde byl prováděn průzkum zásob, ale těžba nebyla obnovena (Džurný,

2011; Toula, 1976). Postupem let lom zarostl vegetací a stal se oblíbeným místem výprav trempů a romantiků. V lomu Ve Vrchu, který leží přibližně 200 m jižněji, se láme žula doposud.

Nevýrazný vchod do jeskyně se nachází na etáži, která je přístupná z horní hrany lomové stěny. Vchod je tvořen 0,4 m širokou puklinou v žulové kře o mocnosti 1,6 m. Pod touto krou v úhlu přibližně 70° navazuje puklina hluboká 3,4 m ústící v pravém úhlu do rozsedliny tvořící hlavní chodbu. Od vstupu vede hlavní chodba SSZ směrem a je rovnoběžná s hranou lomu. Nízká, úzká a kratší chodba, či spíše plazivka, vede také opačným JJV směrem a od hlavní chodby je oddělena 2 m vysokým skalním prahem z nakupených balvanů. Hlavní chodba je široká převážně v rozmezí 0,9 – 1,6 m. Výška stropu se pohybuje v rozmezí 2,2 – 5,6 m. Dno rozsedliny tvoří částečně jemnější substrát s napadaným listím, převážně však suť a větší kamenné bloky. V hlavní rozsedlině se nacházejí tři pukliny, kterými do jeskyně proniká denní světlo. Nejsou však širší jak 0,15 m. Na konci hlavní chodby, po průlezu mezi bloky, se chodba podstatně zužuje a stáčí se západním směrem, kde po 4 metrech končí. Zde se ve stropě, ve výšce 5m nachází druhý vstup, který je však díky těsnosti a obtížné dostupnosti podstatně méně využíván. Jeskyně je poměrně vlhká, v řadě míst hlavní rozsedliny dochází ke skapu vody.

Obr. 1. Pohled hlavní rozsedlinou směrem ke vchodu č. 1. (Foto J. Kukla)

Obr. 2. Nejširší místo hlavní rozsedliny (Foto J. Kukla)

V jeskyni lze spatřit běžnou biotu podzemních prostor. Pavouky druhu *Meta menardi*, pídalky jeskynní *Triphosa dubitata*, motýly. V době průzkumu nebyli pozorováni hybernující letouni, je však pravděpodobné, že jeskyni také obývají. Soudíme tak z přítomnosti guána.

Zajímavostí je, že ve stěnách hlavní rozsedliny jsou dobře patrné obrysy vrtů, zodpovídající otázku vzniku jeskyně. Rozsedlina prakticky vznikla vlivem detonačních sil v ose rozmístění vrtů clonového odstřelu, rovnoběžně s hranou lomu. Na stěnách je vidět čistý podélný řez vrtu, druhá půlka vrtu se dá obvykle nalézt na

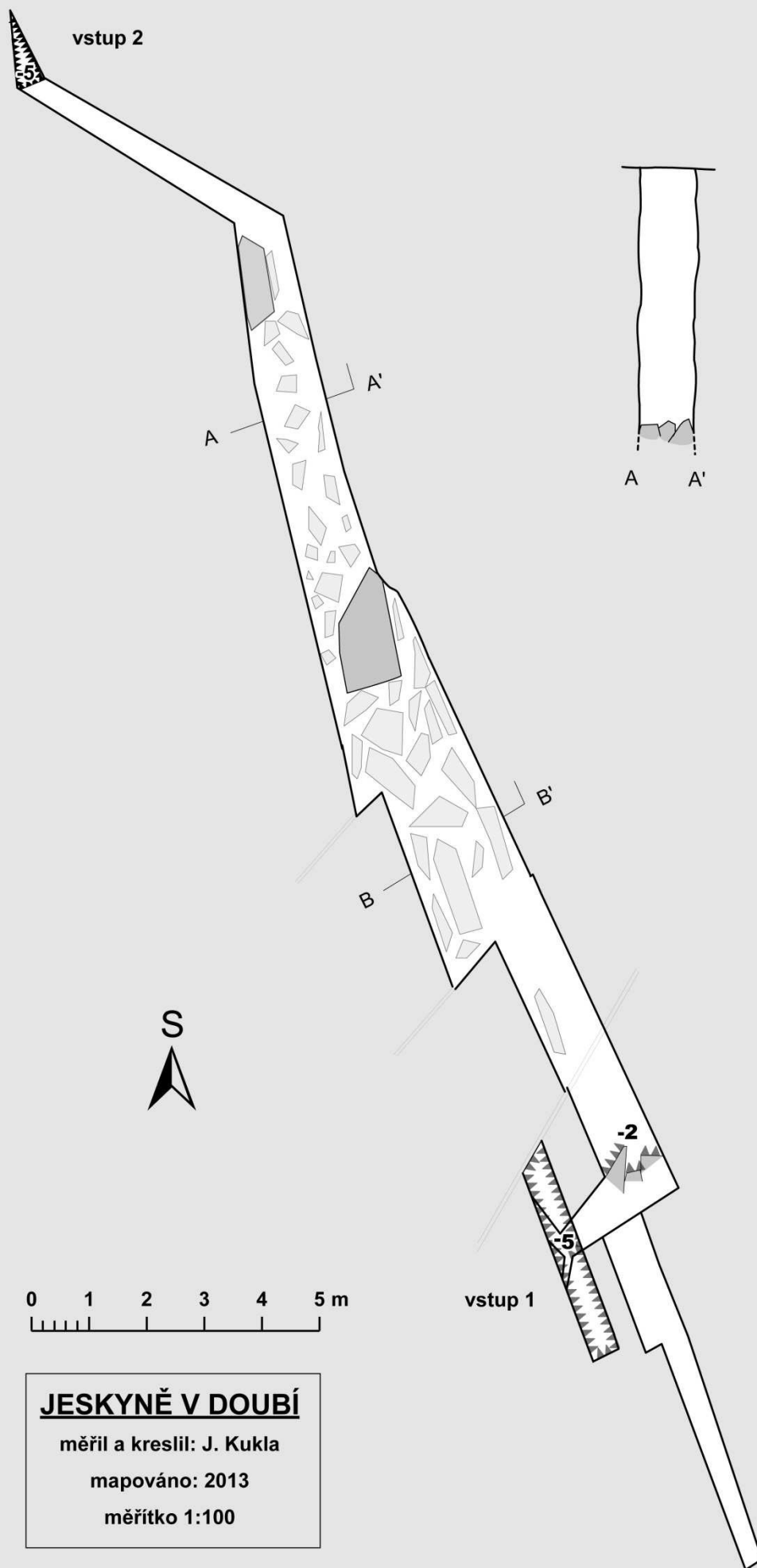
stěně protilehlé. Celý zachovalý průměr vrtu je pak viditelný ve kře, která tvoří strop jeskyně, avšak je vůči stěnám dosti posunutý. Při trhacích pracích v těchto lomech bylo využíváno přirozených zón odlučnosti. Po explozi došlo k puknutí masivu a nerovnoměrnému posunu žulových ker po tzv. honových (téměř vodorovných) puklinách ve směru do lomu a to včetně stropu, což je dobře patrné z viditelného posunu ústí vrtu vůči stěně masivu. V některých vrtech ve stropě jsou vidět stále ještě trčící dráty iniciátorů detonace. Při blokové těžbě žuly se obvykle používá jako trhaviny černého prachu. Tato trhavina má ve srovnání s ostatními průmyslovými trhavinami podstatně nižší brizanci. V minulosti byla hodně rozšířená, ale postupem času se od ní začalo ustupovat pro její některé nežádoucí vlastnosti. Při blokové těžbě má však stále své uplatnění, neboť na rozdíl od jiných, „silnějších“ trhavin dokáže žulu štěpit bez toho, aby ji rozrušila explozivními trhlinami (Bartoš et al. 1970). To by mohlo vysvětlovat i čistý lom stěn hlavní rozsedliny této jeskyně.

Obr. 3. Dobře patrné obrysy vrtů v hlavní rozsedlině (Foto J. Kukla)

Obr. 4. Pohled na rozvolněný masiv s jeskyní (Foto J. Kukla)

Z určitých důvodů nedošlo k odtěžení odstřelené části masivu. Posun bloku ven z lomové stěny je dobře patrný i z vnitřního prostoru bývalého lomu, což bylo v minulosti také fotodokumentováno (Toula, 1976). Při srovnání fotografie pořízené v 70. letech s dnešním stavem je patrné, že došlo k navázce kamenné suti o mocnosti několika metrů, která vyplnila vnitřní prostor lomu až k patě vysutého makrobloku, který dříve čněl z lomové stěny ve značné výšce. Blok byl navíc narušen řadou puklin. Možné je, že právě kvůli množství horizontálních puklin, a celkové nekompatibilitě bloku již nebylo vytěžení atraktivní a rozvolněný masiv byl ponechán svému osudu. Díky tomu dnes můžeme obdivovat tuto zajímavou rozsedlinovou jeskyni, která sice vznikla přímým zásahem člověka, avšak pravděpodobně zcela nezáměrně. V dnešní době může poskytovat biotop troglofilní fauně, být zajímavým zpestřením návštěvníkům lomu a v neposlední řadě poskytnout jedinečnou možnost prohlédnout si lomovou těžbu známé Požárské žuly takříkajíc zevnitř.

JESKYNĚ V DOUBÍ
měřil a kreslil: J. Kukla
mapováno: 2013
měřítko 1:100

Literatura:

BARTOŠ, J., & Mečíř, R. 1970. *Příručka pro střelmistry v hornictví, stavebnictví a ostatních oborech* 1. vyd. Praha: Nakladatelství technické literatury.

ČEPEK, L. & Koutek, J. 1941. *Kamenolomy v Horních Požárech a Mrači v Posázaví*. Praha: Geol. ústav pro Čechy a Moravu.

DŽURNÝ, J. 2011. Prosečnice. *Posázavský pacifik* [online]. [cit. 2013-01-17]. Dostupné z: http://www.pacifikem.cz/?inc=210_pro

TOULA, J. 1976. *Závěrečná zpráva úkolu Krhanice - Požáry II*. Praha: Geoindustria, GF P025276